

Η αισθητική εμπειρία μέσω της Τέχνης
στη διδασκαλία της Νεοελληνικής
Λογοτεχνίας
στη Γ' Γυμνασίου

Χαριτίνη Λιναρδάτου, Φιλόλογος (ΠΕ02)
2^ο Γυμνάσιο Αργοστολίου

Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας

Γ' Γυμνασίου

Ανδρέας Λασκαράτος, «Ο κακός μαθητής»

Σύμφωνα με το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών Νεοελληνικής Λογοτεχνίας για το Γυμνάσιο, οι ειδικοί σκοποί της διδασκαλίας της είναι:

Οι μαθητές πρέπει να μπορούν:

- Να προσλαμβάνουν το λογοτεχνικό κείμενο ως έργο τέχνης και αισθητικό φαινόμενο στενά δεμένο με την εποχή του.
- Να κατανοήσουν την ιδιαιτερότητα της λογοτεχνικής γλώσσας, τον μεταφορικό και συμβολικό χαρακτήρα της, και να ανακαλύψουν την αισθητική λειτουργία της.
- Να κατακτήσουν την ικανότητα συναισθηματικής συμμετοχής.
- Να ερμηνεύουν με δημιουργικό τρόπο τα λογοτεχνικά έργα.
- Να ανακαλύψουν και να ασκήσουν τις καλλιτεχνικές δεξιότητές τους.

- Οι Μπαλάσκας και Αγγελάκος χαρακτηριστικά αναφέρουν:
- «Ως απώτερος σκοπός του μαθήματος της Λογοτεχνίας διαγράφεται η οικείωση του μαθητή προς το φαινόμενο της λογοτεχνικότητας και η καλλιέργεια εκείνης της εμπειρίας που την ονομάζουμε αισθητική και συνταιριάζει την κατανόηση και τη βίωση σε μια άρρηκτα διαλεκτική σχέση. Πώς θα οδηγηθούν οι μαθητές στην οικείωση και την αισθητική εμπειρία; Με την κατανόηση και τη βίωση, όπως ο παραπάνω σκοπός συμπληρώνει.

- Κατανόηση και βίωση είναι δύο λέξεις – κλειδιά για τη διδασκαλία της λογοτεχνίας. Κατανοώ τι λέει το κείμενο δηλαδή προσλαμβάνω το περιεχόμενο και το βιώνω δηλαδή συμμετέχω στον κόσμο του επειδή νιώθω ευχαρίστηση από τον τρόπο που το λέει».

(2005, σελ. 259)

- Η αισθητική εμπειρία των μαθητών ξεκινάει με την ανάγνωση του κειμένου από τη διδάσκουσα. Κατά τον Iser (1976: 29-31, όπ. αναφ. στη Φρυδάκη 2003, σελ. 211) το διαμορφωμένο κείμενο συνιστά έναν τύπο, έναν δομημένο οδηγό που κατευθύνει τη φαντασία του αναγνώστη. Άρα το νόημα δεν είναι δυνατόν να συλληφθεί παρά ως εικόνα.

- Στο κείμενο του Ανδρέα Λασκαράτου, «ο κακός μαθητής» η ολοκλήρωση της διαμόρφωσης της νοητικής εικόνας του κειμένου ολοκληρώθηκε με την παρατήρηση της εικόνας – πίνακα του Γεώργιου Ιακωβίδη, «Παιδική συναυλία» που περιλαμβάνεται στο κείμενο.

Χαριτίνη Λιναρδάτου, Φιλόλογος (ΠΕ02)
2ο Γυμνάσιο Αργοστολίου

- Σκοπός του άρθρου είναι να διερευνήσουμε κατά πόσο η προσέγγιση του κειμένου του Α. Λασκαράτου, «ο κακός μαθητής» μέσω της τέχνης (εικόνα – πίνακα ζωγραφικής του Γ. Ιακωβίδη «παιδική συναυλία») συνέβαλλε στη διαμόρφωση μιας αισθητικής εμπειρίας για τους μαθητές με την οποία καλλιεργήθηκαν ο κριτικός στοχασμός και η δημιουργικότητά τους.

Η σημασία της αισθητικής εμπειρίας στην εκπαιδευτική διεργασία της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας της Γ΄ Γυμνασίου

Σύμφωνα με τη θεωρία της πολλαπλής νοημοσύνης του Gardner (1983) η νοημοσύνη διακρίνεται σε οκτώ επίπεδα που λειτουργούν εντελώς ανεξάρτητα η μία από την άλλη: γλωσσική, χωρική, λογικομαθηματική, μουσική, κιναισθητική, ενδοπροσωπική, διαπροσωπική και νατουραλιστική εκ των οποίων η διαπροσωπική και η ενδοπροσωπική συνθέτουν τη συναισθηματική νοημοσύνη.

Ο Goleman (1955) αναγνωρίζει ότι συναισθηματική νοημοσύνη είναι «η ικανότητα

- να γνωρίζεις τι αισθάνεσαι και να είσαι ικανός να διαχειριστείς αυτά τα συναισθήματα πριν αφήσεις να «χειριστούν» αυτά εσένα,

- να είσαι ικανός να παρακινείς τον εαυτό σου ώστε να ολοκληρώνεις τους στόχους σου, να είσαι δημιουργικός και να καταβάλλεις το μέγιστο δυνατό των ικανοτήτων σου

- να κατανοείς το τι αισθάνονται οι άλλοι και να μπορείς να χειρίζεσαι αποτελεσματικά τις σχέσεις μαζί τους».

Η παρατήρηση ενός έργου τέχνης στο πλαίσιο της διδασκαλίας της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας καλλιεργεί την ανάπτυξη συναισθημάτων, τα οποία τα παιδιά καλούνται να τα εκφράσουν και να τα συσχετίσουν με τα συναισθήματα, που τους προκαλεί η ίδια εικόνα του νοήματος του κειμένου. Σε αυτό συμβάλλει επιτυχώς η πολυτροπικότητα του κειμένου.

Η Χοντολίδου (1999) χαρακτηριστικά αναφέρει:
«όταν θέλουμε να μελετήσουμε και να αναλύσουμε ένα κείμενο σήμερα, δεν εστιάζουμε μόνον στα γλωσσικά του στοιχεία αλλά εξίσου και στα μη-γλωσσικά. Εδώ είναι που η έννοια της πολυτροπικότητας είναι πολλαπλώς χρήσιμη.

Ο όρος χρησιμοποιείται όταν αναγνωρίσουμε ότι τα μηνύματα ενός κειμένου (λ.χ. σε σχολικό βιβλίο) δομούνται με τη γλώσσα (γραπτή και προφορική), την εικόνα, τις κιναισθητικές πράξεις (χειρονομίες, κινήσεις, πόζες, χειρισμός αντικειμένων) κλπ.

Κάθε κείμενο, λοιπόν, σύμφωνα με τη θεωρία της πολυτροπικότητας είναι ένα πολλαπλό σύστημα τρόπων».

Οι Kress & van Leeuwen (1996, όπ. αναφ. στη Χοντολίδου 1999) θεωρούν την πολυτροπικότητα όχι ένα επιπλέον στοιχείο που πρέπει να επισυναφθεί στην ανάλυση της επικοινωνίας, αλλά ως ουσιαστική και θεμελιώδη παράμετρο κάθε κειμένου.

Μέθοδος, Τρόπος προσέγγισης της εικόνας – έργου τέχνης

Ακολουθήθηκε η μεθοδολογία του Perkins, (1994, όπ. αναφ. στο Κόκκος 2001 σελ.46) που αποτελείται από τέσσερις φάσεις επεξεργασίας/ παρατήρησης έργων τέχνης και στην οποία προτείνεται να δοθεί έμφαση στη συναισθηματική διάσταση του έργου και όχι στα τεχνικά χαρακτηριστικά του.

- Κατά την πρώτη φάση, ζητήθηκε από τους μαθητές να αφιερώσουν αρκετό χρόνο στην παρατήρηση του έργου, προκειμένου να «συλλάβουν το πνεύμα του».
- Κατά τη δεύτερη φάση, οι μαθητές ενθαρρύνθηκαν να ψάξουν τα χαρακτηριστικά του έργου που θα κάνουν πιο εκτενή την παρατήρησή τους, να προσέξουν πλευρές που διαφορετικά θα έμεναν αόρατες

- Για παράδειγμα, μπορεί να αναζητήσουν συμβολισμούς (όπως είναι τα μεγάλα ανοικτά παράθυρα) πολιτισμικές και κοινωνικές διασυνδέσεις (π.χ., τι μπορεί να σημαίνει το γεγονός ότι τα παιδιά είναι ξυπόλυτα) “τεχνικές” διαστάσεις (όπως είναι τα χρώματα του πίνακα).

- Στην τρίτη φάση, ζητήθηκε από τους μαθητές να εξετάσουν το έργο πιο αναλυτικά, διερευνώντας σε μεγαλύτερο βάθος ό,τι τους εξέπληξε, τους φάνηκε ενδιαφέρον ή τους προβλημάτισε. Σε αυτή τη φάση παρατήρησαν τη κίνηση των παιδιών και την έκφραση των προσώπων.

Ακολουθώντας τα παραπάνω βήματα, οι μαθητές χωρίστηκαν σε τέσσερις ομάδες και κλήθηκαν να απαντήσουν στις εξής ερωτήσεις:

- Τι παρατηρείτε σε αυτή την εικόνα;
- Τι είναι αυτό που σας έχει εντυπωσιάσει περισσότερο;
- Ποια είναι τα δικά σας βιώματα σαν μαθητές στην αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου σας;
- Ποια τελικά είναι η σχέση του μηνύματος της εικόνας – πίνακα ζωγραφικής με το περιεχόμενο του κειμένου;

Συμπεράσματα – Συζήτηση

Οι μαθητές συμπέραναν τα εξής:

- Από την ενδυμασία και από το γεγονός ότι είναι ξυπόλυτα τα παιδιά παρατήρησαν ότι έχουν φτωχή οικονομική κατάσταση και ότι είναι σε χαμηλή κοινωνική τάξη.
- Σχολίασαν το γεγονός ότι είναι φτωχά και από το γεγονός ότι χρησιμοποιούσαν αυτοσχέδια μουσικά όργανα αφού το ένα αγοράκι στον πίνακα χρησιμοποιεί ένα ποτιστήρι για τρομπέτα.

- Από τα μεγάλα ανοικτά παράθυρα ,από τα οποία μπαίνει πολύ φως, είπαν ότι φαίνεται ότι είναι κάποια πρωινή καλοκαιρινή ώρα και συνεπώς τα παιδιά δεν έχουν σχολείο. Σε σχέση με το κείμενο εντόπισαν ένα κοινό σημείο ότι όντως οι μαθητές δεν μελετούν τα μαθήματα του σχολείου τους όταν είναι καλοκαιρινές διακοπές. Μπορούν όμως να μπαίνουν στη διαδικασία μιας άλλου είδους μάθησης όπως είναι να μαθαίνουν και να παίζουν μουσική .

- Το βασικό συναίσθημα που διέκριναν στα πρόσωπα των παιδιών είναι η αγάπη και παρόλη την φτώχεια τους ήταν χαρούμενα και περνούσαν καλά. Σχολίασαν το γεγονός ότι το μικρό κοριτσάκι διασκέδαζε με τη μουσική των παιδιών και το γεγονός ότι ανοίγει τα χέρια της δείχνει ότι τα εμπιστεύεται και ότι υπάρχει μια καλή επικοινωνία ανάμεσα στα παιδιά και στη μητέρα που κρατάει το κοριτσάκι με τρυφερότητα και αγάπη.

- Σχολίασαν επίσης τα χρώματα στον πίνακα, τα οποία δημιουργούν μια χαρούμενη και φωτεινή διάθεση και τόνισαν ότι φαίνεται να υπάρχει μια ανεμελιά και μια ξεγνοιασιά στην έκφραση και στην κίνηση των παιδιών καθώς χαίρονται με απλά πράγματα όπως να παίζουν μουσική σε ένα μικρό κοριτσάκι.
- Με αφορμή αυτή την παρατήρηση τέθηκε το ερώτημα, αν σήμερα διασκεδάζουν και αν υπάρχει ξεγνοιασιά στον τρόπο που διαχειρίζονται τον ελεύθερο χρόνο τους.

Όλοι οι μαθητές συμφώνησαν ότι δεν έχουν ελεύθερο χρόνο και ότι στην πραγματικότητα δεν αισθάνονται κάποια ανεμελιά αφού το καθημερινό τους πρόγραμμα είναι πολύ πιεσμένο.

- Τόνισαν επίσης ότι σε αντίθεση με το περιεχόμενο του κειμένου φαίνεται ότι τα παιδιά συνεργάζονται δημιουργικά και επικοινωνούν μεταξύ τους όταν η μάθηση δεν γίνεται στο στείρο περιβάλλον της εκπαιδευτικής διαδικασίας και ειδικότερα όταν μπορούν να αυτοδημιουργούν και να εκφράζονται ελεύθερα χωρίς την ταμπέλα του κακού μαθητή.

- Τονίστηκε επίσης ότι ακόμα και ένας κακός μαθητής μπορεί να έχει άλλες δεξιότητες τις οποίες στο σχολείο δεν έχει τη δυνατότητα να τις ανακαλύψει.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Καταλήγοντας, στο κείμενο του Α. Λασκαράτου «ο κακός μαθητής» η παρατήρηση της εικόνας – πίνακα του Γ. Ιακωβίδη «παιδική συναυλία» οδήγησε στον κριτικό στοχασμό, στη δημιουργική ανίχνευση των πολλαπλών μηνυμάτων του πίνακα και στη βίωση μιας αισθητικής εμπειρίας, μέσω της οποίας ο κάθε μαθητής είχε την ελευθερία να προσεγγίσει από τη δική του οπτική γωνία το μήνυμα της εικόνας – πίνακα και να το συσχετίσει με τα δικά του βιώματα και τη λογοτεχνική εμπειρία που απέκτησε από την ανάγνωση και την ερμηνεία του περιεχομένου του κειμένου.

Βιβλιογραφικές αναφορές

Διαθεματικό ενιαίο πλαίσιο προγράμματος σπουδών Νεοελληνικής Λογοτεχνίας για το Γυμνάσιο. Ανακτήθηκε την 29/05/2015 από την ιστοσελίδα http://www.pischools.gr/download/programs/depps/4deppsaps_Logotexnias_Gymnasio_u.pdf

Κόκκος, Α & Συνεργάτες (2001) Εκπαίδευση μέσα από τις Τέχνες. Αθήνα: Μεταίχμιο

Μπαλάσκας, Κ. & Αγγελάκος, Κ. (Επιστ. επιμ.) (2005) Γλώσσα και λογοτεχνία στην Πρωτοβάθμια και τη δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Αθήνα: Μεταίχμιο

Χοντολίδου, Ε. (1999) Θεματικές στήλες, Εισαγωγή στην έννοια της πολυτροπικότητας. Γλωσσικός υπολογιστής (περ. 1ο τόμος). Ανακτήθηκε την 29/05/2015 από την ιστοσελίδα www.komvos.edu.gr/periodiko/periodiko1st/thematikes/print/3

Φρυδάκη, Ευ. (2003) Η θεωρία της λογοτεχνίας στην πράξη της διδασκαλίας. Αθήνα: Κριτική.

Ξενόγλωσση

Gardner, H. (1983) Frames of mind: the theory of multiple intelligences, New York, Basic

Σας ευχαριστώ πολύ!